

„Így éltük át mi!” – családi történetek a XX-XXI. századból

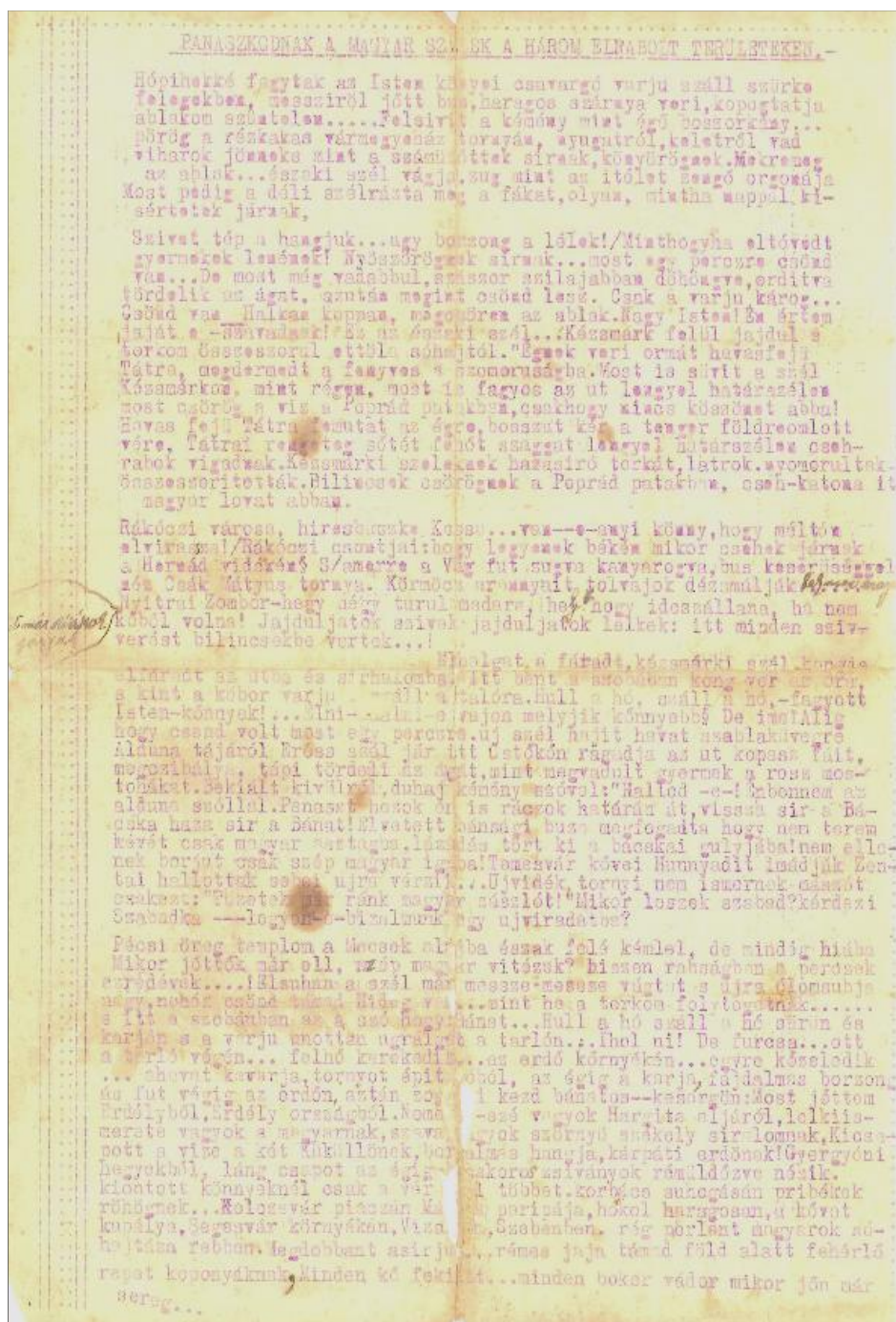
Vigh Anna Mira vagyok, 2007. május 23-án születtem Budapesten. Édesanyám: Vighné Bacsó Mónika, édesapám: Vigh Antal Rókus.

Családunk történetének bemutatását először az anyai ág mentén elindulva teszem. A nagymamám édesanyja, vagyis a **dédnagymamám** története számomra nagyon érdekes. Molnár Anna néven született 1915. október 20-án Molnár Mihály és Sárga Julianna hétholdas módos parasztok gyermekeként. A dédimet Antalik József vette feleségül, akinek hazafias hangvétellő 1935. május 6-án írt levelét magam is olvastam.

1. ábra Fényképek dédnagymamámról és Antalik Józsefről

A levél érdekessége, hogy egy olyan verset tartalmaz, melynek Vitéz Somogyvári Gyula, költő *Panaszkodnak a szelek a három elrabolt területeken* címet adta. A költő Gyula diák néven 1919 novemberében írta a magyar sorsért aggódó, a nemzet bús sóhaját közvetítő versét. A fiatal udvarlóra nagy hatással lehetett a vers, ha „Molnár Annuskának, nagyságos úrleánynak” Nyírgyulajra ezt küldi azzal a felkiáltással: „Te gyék ell és őrizék meg”.

2. ábra Levél Antalik Józseftől Molnár Annának

Molnár Anna és Antalik József házasságából három gyermek született: Erzsike, Jóska, Bertalan. 1942-ben a férjet az orosz frontra vitték.

Ahogy fogalmaz, az „orosz paradicsomból” küldött tábori postai levelezőlapokból a család számára 19 darab maradt fenn. Könnyes szemmel olvastam, ahogy a kedves, drága, szeretett feleségnek heti rendszerességgel számol be arról, hogy van. A levelezőlapokat ellenőrizték, így a tartalmuk szinte mindenben azonos: jól van, jó egészséget kíván a kis családjának is, érdeklődik a gyerekek állapota iránt, érdeklődik a háztájiról, Isten segítségét kéri, és arra kéri szerető hitvesét, hogy vigyázzon magára. A tábori levelezőlapok sarkán egy-egy, az akkori társadalmi és politikai elvárást jól mutató jelmondat olvasható, 1942-ben: „A magyar élet ára: a szovjet halála!”, 1943-ban már: „Magyarország kitartása és áldozatkészsége teszi győzelmessé fegyvereinket!”

3. ábra Postai levelezőlapok a frontról

4. ábra A frontról írt postai levelezőlapok elülső oldala

1942 XII/25 én
Szeretett Hedves D'aga Franyos felelésegem tudatla
hogy hala a jó Istennek egészségemre azért is
Livanor tenéket is továbbá tudatla hogy Kúrdok 32 Pengőt
ebből az az 32 Pengő az enyém 44 Pengőt pedig Sülygel
át Fehérgyarmatra meg pedig az itt említett erimre
Badar Szajosnéna? Fehérgyarmatra Temes vár. utt. 8.
Hedves felelésegem csak legjel nyugottan csak megsegit
a jó Isten majd haza kerülök valamikor nagyon le
rel hogy iryál sürvebben mert nagyon jól esik mi
kor meg kapom iryál valami újságot a olarira
nagyon vigyáz Most már maradjok a menetavolba
Kü szerető fejed s Kaiserercsáról fejed József
Félt

5. ábra Egy levelezőlap hátsó oldala

A Don-kanyarban vívott harcok a magyar hadtörténelem legszomorúbb fejezetei közé tartoznak: a megfelelő fegyverzet és felszerelés nélkül kiküldött, lehetetlen feladattal megbízott honvédek ezrei szenvedtek, és veszték oda a -40 fokos orosz télben, így a dédnagymamám férje sem tért haza a frontról. A dédi egyedül maradt három kisgyerekekkel.

Érdekes számomra, hogy előkerült egy 1945. április 30-án kelt Birtoklevél, melyet az ideiglenes nemzeti kormánynak a nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhözjuttatásáról szóló 600/1945. M. E. számú, Debrecenben 1945. március 15-én kelt rendelete alapján állított ki a Magyar Földművelésügyi Minisztérium.

A birtoklevél tartalma szerint a dédim férje, Antalik József tulajdonba kapott, egy 5. kiosztási számú beregsurányi földterület részt. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés utólag szentesítette a rendeletet az 1945. évi VI. törvényben. A Birtoklevélen még az akkori földművelésügyi miniszter: Nagy Imre aláírása szerepel. További földek, területek átadásáról szól egy Beregvármegye Közjóléti Szövetkezete általi kiállított szerződés, valamint egy földkiadásról szóló jegyzőkönyv, amit 1957. aug. 15-én állítottak ki.

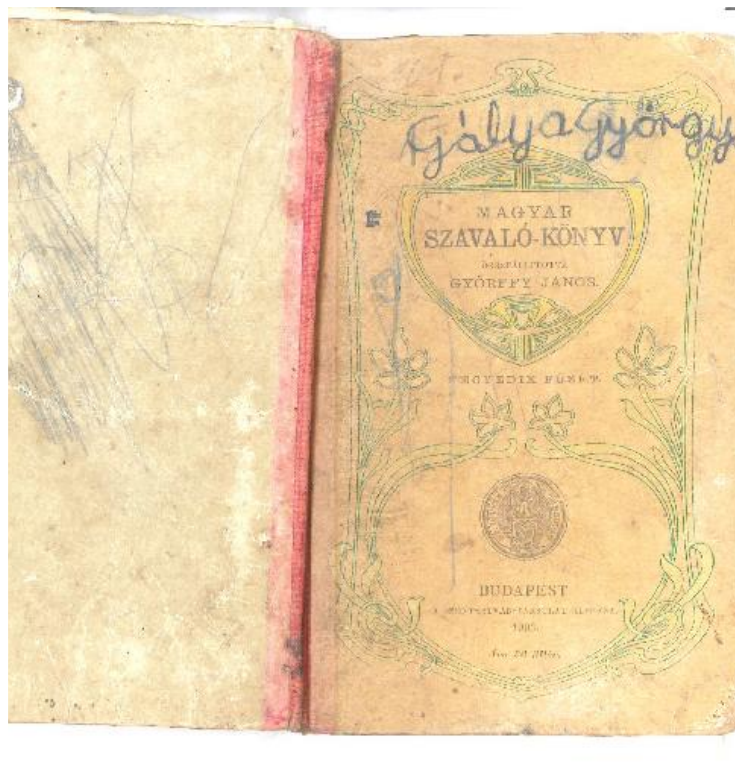
Családunk nem tudja, mi lett a földterületekkel.

6. ábra Birtoklevél 1945-ből

A háromgyerekes fiatalasszony három év elteltével megismerkedett egy férfival, Gálya Györggyel, ő lett a nagymamám édesapja. De ne szaladjunk ennyire előre!

György megszökött a fogságból, ezért az oroszok üldözték. A környező falvakat, erdőket mind átkutatták. Végül Beregszászból szökött át a határon és bujkált Beregsurányban. Az idegent a dédim befogadta és szerelem szövődött közöttük. 1946-tól 1970-ig, Gyuri haláláig éltek együtt élettársi kapcsolatban. Hivatalosan nem házasodhattak össze, hiszen a fronton elesett honvédtől nem válhatott el a dédnagymamám és Györgynek is volt felesége és családja Beregszászban. Kettőjük kapcsolatából született a **nagymamám**, akinek, miután hivatalosan nem adhatták a Gálya családnevet, így Antalik Ilona lett. Emlékként ránk maradt Gálya György, most már nevezük dédipapámnak elemi fiú növendéki tankönyvecskéje. Az 1903-ban kiadott Magyar szavaló-könyv c. gyűjteményben olyan szerzők vallásos és hazafias költeményei olvashatók, mint: Arany János, Petőfi Sándor, Reviczky Gyula, Pósa Lajos, Pados János, Garay János, Kölcsey Ferenc, Bajza József, Gyulai Pál, Mindszenty Gedeon, Lévai József, Majtényi Flóra, Czuczor Gergely, Tompa Mihály.

7. ábra Györfly János: Magyar Szavaló-könyv - Gálya György verses könyve

A **dédnagyapám** eredetileg gépkocsivezető volt, de minden szerelő- és bádigos munkát elvégzett. Ő készítette a csikós sparhelteket a falubelieknek, és ő szegecselte meg az asszonyok lyukas fémedényeit. Neki volt egyedül „telepes rádiója”, amin az 1956-os forradalom kitörésekor együtt hallgatta a falusi férfiakkal az eseményeket. Az orosz tankok ott jöttek be Beregsuránynál a határon. Ez a „látvány és a hanghatások” még a mai napig meghatározóak a nagymamám számára, annak ellenére, hogy egy hatéves kislány volt akkoriban.

A **nagymamám** Beregsurányban ismerkedett meg a **nagypapámmal**: Bacsó Jánossal. A mama és a papa is vállalkozó, kezdeményező típus volt. Gyorsan felmérték, hogy a szabolcsi kisfalu nem kínál elegendő lehetőséget az érvényesülésre, így „felköltöztek” Dunaharasztra. No persze ez sem volt azonban olyan véletlenszerű!

Édesanyám féltestvére - a történet elején emlegetett három kisgyerek egyike - Jóska még gyerekként Beregsurányban tuberkolózisos lett, így a kis, határszéli falucskából felküldték szanatóriumi gyógykezelésre Törökbálintra. Jóska általános iskolába Törökbálinton járt, majd később a váci ipari iskolában tanult. Vissza már nem került Szabolcsba. Dunaharaszttiban lakott albérletben és megismerkedett egy soroksári sváb lánnyal, akit feleségül vett. Nagymamáméknak ez nagy segítséget jelentett, ugyanis Jóska nézte ki azt a külterületi szőlős területet, amit aztán a papa és a mama megvettek. Önerőből, kétkezi munkával építették a házukat a vasút melletti Kaszala Károly utcában. Papa mindenhez nagyon jól értett, így még a központi fűtést is ő csinálta meg. Rengeteget dolgozott, mamám szerint akkor lett cukorbeteg, amikor a Soroksári Vasöntödében a napi munka elvégzése után még GMK-zott is és persze mindennap késő este ment haza. Mindez évekig ment így. Ahogyan a nyolcvanas években mások is, ő is a munka „áldozata lett”. Ugyan még 2014-ig közöttünk volt, de az egészsége nagyon megromlott.

Mit érdemes tudni a családom apai ágáról? Azt, hogy legalább olyan érdekes, mint az anyai ág volt.

Édesapám szülei: Fehér Ella és Vigh Antal. A Fehér-család tagjai a Heves megyei Karácsondról származtak. A Fehér - család felmenői a Homonnayak voltak, akiknek a története 1357-ig nyúlik vissza. A Vigh - családnak Kassán és környékén voltak birtokai. Amikor az **apai nagypapám és a nagymamám** összeházasodott, Érsekújváron telepedtek le. És ekkor a politika közbeszólt!

Beneš csehszlovák köztársasági elnök 1945. áprilisa és októbere között összesen 98 dekrétumot bocsátott ki, melyek közül 13 vonatkozott a német és a magyar kisebbségre. Ezek rögzítették a kisebbségek kollektív bűnösségét, vagyis azt, hogy állami szempontból megbízhatatlannak kell tekinteni a német vagy magyar nemzetiségű személyeket. A cél egy németek és magyarok nélküli szláv nemzetállam megteremtése volt, de amíg a németek kitelepítését a nyugati győztes hatalmak is szükségesnek tartották, addig a magyarok más megítélés alá estek. A potsdami konferencián Csehszlovákia nem kapott felhatalmazást a szlovákiai magyarok egyoldalú kitelepítésére, ezt követően került sor a csehországi kényszermunkára, a magyar-csehszlovák lakosságcserére, valamint a magyar nyelv és iskolák betiltására.

Így az **apai nagypapám és a nagymamám** két bőrönddel elindult Budapestre. A nagypapámékkal természetesen jöttek a dédiszüleim is. A fiatalok albérletben laktak Kispesten az Esze Tamás utcában.

Dédapám, Fehér János részt vett az I. világháborúban. Fennmaradt vele kapcsolatban egy német nyelvű orvosi vizsgálati lap, különböző dátumokkal: 1917. július 12., 1917. július 16., 1917. július 23. Az orvosi lelet arról tanúskodik, hogy a valószínűleg megsérült, hátországba küldött katonát vizsgálták pl. malária gyanújával is.

K. M. Epidemiaspítal Budaörs
 Ingewachsen, am 23. III. 1917

3

Blutbefund 24/III 1917

Blutbefund am 24/III 1917
 im Reiter Spital Budapest
 Blutbefund am 24/III 1917

Sp. 10. Chinin (Spital. I. V. 10)

1	39.004. Nibersamensam
2	31.008 cont.
3	28.012 cont.
4	2.016 cont.
5	3.10. Arsenjenu
6	1.0 cont.
7	1.0 cont.
8	1.0 cont.
9	1.0 cont.
10	1.0 cont.
11	1.0 cont.
12	1.0 cont.
13	1.0 cont.
14	1.0 cont.
15	0.10. Sarsorrensam
16	0.10. cont.
17	0.01. cont.
18	0.01. cont.

Das Weiterbehandlung transferiert in
 Prof. Ehrlich'sche Spital Budapest
 (Gar. Spital. 10. 10)

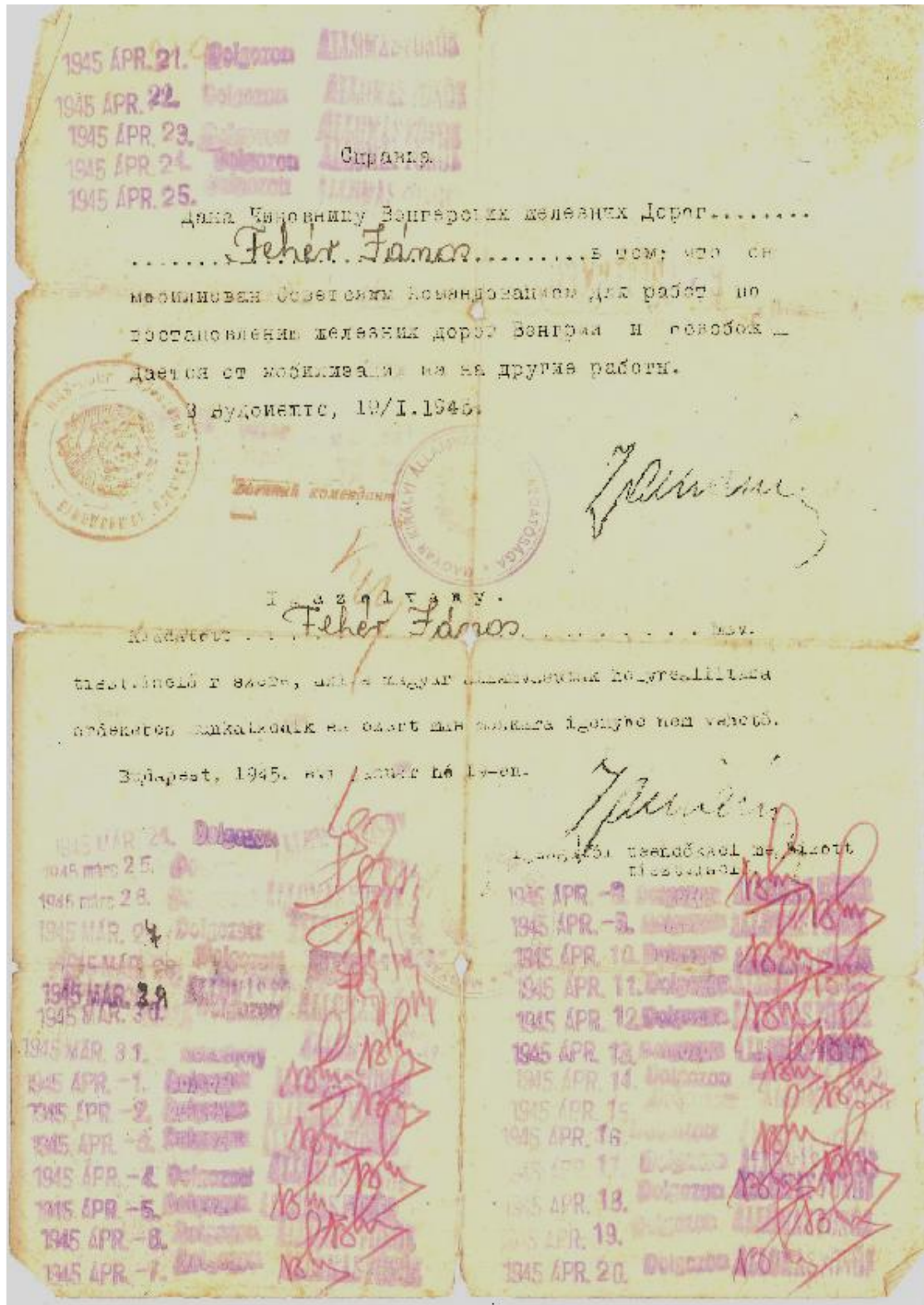
Budaörs am 22. Aug. 1917

Dilke

Felicitas 18. 10. 1917

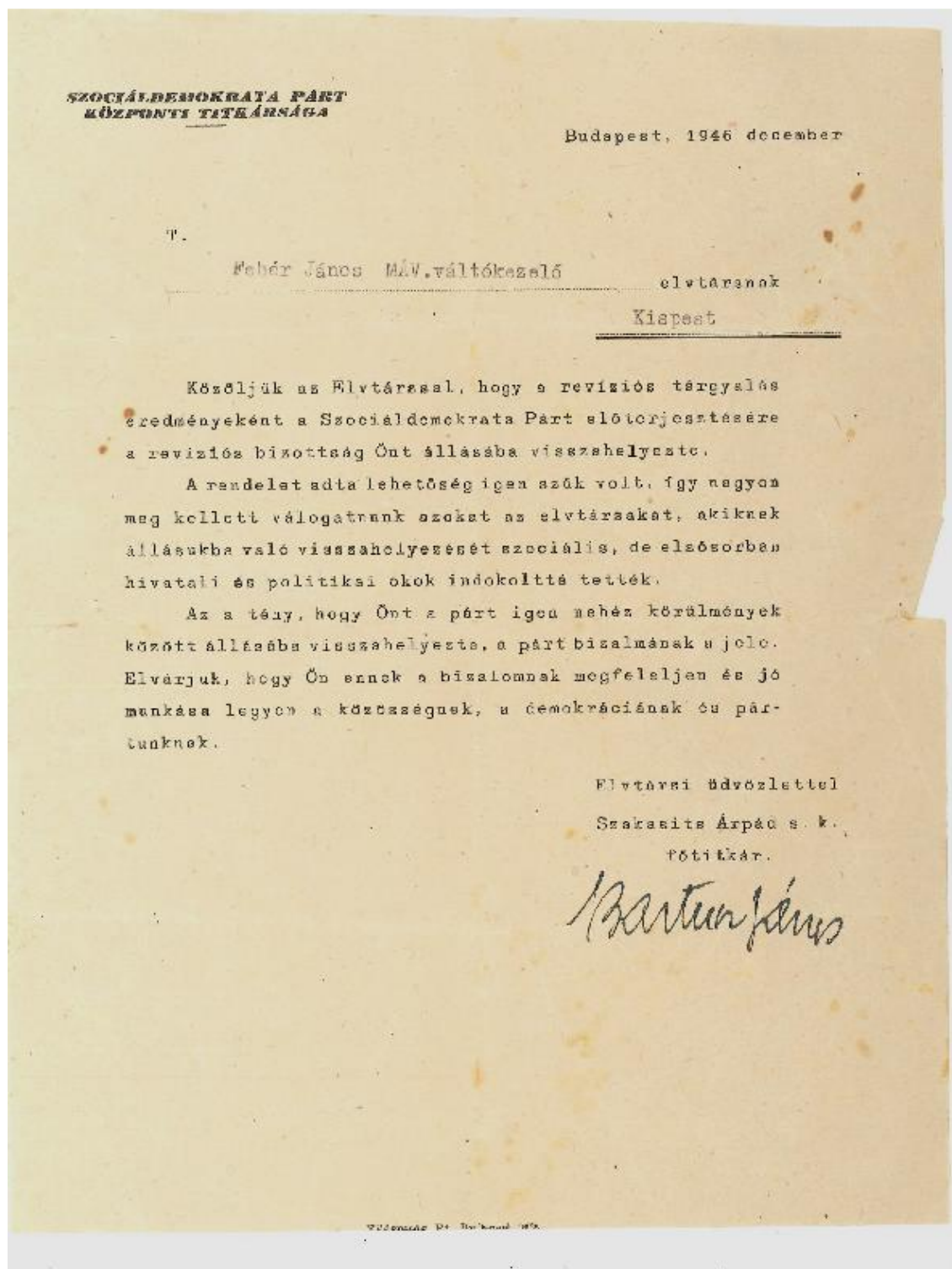
8. ábra Német nyelvű kórházi lelet 1917-ből

Dédapám részt vett 1945. január 19-től 1945. április 20-ig a Nyugati-pályaudvar bombázás utáni helyreállításában. A ránk maradt magyar és orosz nyelvű igazolvány szerint minden nap pecséttel és aláírással dokumentálták az újjáépítési munkálatokban való részvételét.

9. ábra Igazolás a helyreállításban való részvételről 1945. január 19-től

Érdekes a Szociáldemokrata Párt Központi Titkárságának 1946 decemberében írt levele, melyben közölték Fehér Jánossal, dédapámmal, hogy a párt döntése értelmében visszahelyezik az állásába.

10. ábra A Szociáldemokrata Párt Központi Bizottságának levele

Apám visszaemlékezése szerint a dédi sosem volt párttag, visszahelyezni pedig azért kényszerült a párt, mert nem volt elegendő MÁV-alkalmazott, így mindenkire szükség volt. A dédapám aztán a nyugdíjazásáig a kispesti vasútállomáson dolgozott többek között pályamunkás, váltókezelő, sorompókezelő, főmunkamester munkakörökben.

MAGYAR ÁLLAMVASUTAK
IGAZGATÓSÁG
ELNÖK

12235. szám.
1947.

Kinevezem Önt 1946. évi december hó 1-től kezdődő hatállyal a magyar minisztérium 1946. évi 8430/M.E. számú rendeletéhez mellékelt táblázat XII. munkaköri csoport ^{21.} fizetési fokozatába államvasuti váltókezelővé.

Helyményeit a mindenkor érvényben levő rendeletek szerint fogja kapni.
Várakozási ideje 1945. évi január hó 1-től számít.

Budapest, 1947. évi március hó 1. n.

Az igazgatóság elnöke:

FEHÉR JÁNOS, urnak,
váltókezelő,
Bpú.
Kispeszt

11. ábra Kinevezés Fehér János nevére, váltókezelő munkakörbe

MAGYAR ÁLLAMVASUTAK
IGAZGATÓSÁGA BUDAPEST

1000/1957. M. n. szám.

Kinevezem Ont előlt várakozási idejének leteltével 19.57. évi január hó 1-től kezdődő hatállyal a 14/22/1953. I/4. számú rendelet alapján, a rendelet 5/a. számú melléklete szerinti 1. V. szakcsoport 12. rangfokozatába, államvasúti főosztályvezetőnek.

Várakozási ideje 19.57. évi január hó 1-től számít.

Budapest, 19.57. évi január hó 31.

az igazgatóság vezetője.

Fehér János kelténél

hivatalos pecsét

98.8.20.

90.3.26.

67/172.

Közhíjra-tervező

12. ábra Kinevezési okirat Fehér János nevére, főmunkamester munkakörbe

Vigh Antal, a **nagypapám** pedig először a GANZ-nál helyezkedett el, majd ő is a MÁV-nál kezdett dolgozni, mozdonyvezető lett. Többek között vezette az Orient-expresszt a magyar – osztrák szakaszon és gyors- valamint tehervonatokat is.

Apám nagyon büszke a nagypapa mozdonyvezetői múltjára.

Érdekességként mesélte nekem, hogy a papa az 56-os forradalom idején maga is ott volt munka után hazafelé menet azon a napon, amikor az emberek Rákosi – szobrát ledöntötték és a szoborfejet rugdosták. Az eset következménye az lett, hogy feljelentették és az Andrássy úton pár napig az ÁVH vallatta. Egy rövid ideig még a recski munkatáborban is volt, de miután a mozdonyvezetők közül igen kevés volt (többen ugyanis disszidáltak), visszahozták és dolgozhatott. Persze voltak még folyományok: a papát „nyugdíj-folyósítás nélküli” nyugdíjba küldték, majd onnan is visszahívták, ugyancsak létszámhiány miatt.

A nagypapám múltja miatt illetve azért, mert a nagymamám egy szerény trafikot üzemeltetett a 60-as évek közepén, vagyis „maszek” volt, apámat nem vették fel a bölcsészkarra. **Apám** ráadásul a gimnáziumot a pannonhalmi bencéseknel végezte, továbbá ministrált is, amik szintén nem voltak akkoriban pozitívumok. Így aztán, amikor háromszor jelentkezett könyvtár-latin tanári szakra, talán nem nehéz kitalálni, hogy mind a háromszor elutasították. Kétszer az ELTE-ről, egyszer a JATE-ről. Pedig 2. helyezett lett az országos latin tanulmányi versenyen, ami miatt automatikusan fel kellett volna venni őt az egyetemre.

Maradt a műszaki vonal, és végül a győri Közlekedési- és Távközlési Műszaki Főiskolán végzett út- és vasútépítő üzemmérnökként. Ma már örül ennek, de azért érezhető volt a hangjában némi sérelem a családi történet elmesélésekor.

Persze, ha nem lenne ilyen végzettsége, talán nem ismerkedett volna meg az édesanyámmal. Mert bizony részben ennek köszönhetik megismerkedésüket. Édesanyám a Dunaharaszti Hunyadi János Német Nemzetiségi Általános Iskola igazgatója volt 2002-ben, apám pedig a városi üzemeltetési cég ágazatvezetője volt, aki többek között az oktatási intézmények karbantartását és felújítását is felügyelte.

És ekkor kezdődött az ő történetük, no meg aztán 2007-ben az enyém is.

Áporka, 2025. 04. 09.

Vigh Anna Mira

